

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

KENTSEL DEVRİM

Henri Lefebvre, *Kentsel Devrim*, Trc. Selim Sezer.
(İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013)

Değerlendiren / Reviewed by

HARUN BİÇAKCI

[Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü
Res. Asst., Ondokuz Mayıs University Faculty of Economics Administrative Sciences
harunbicakci@gmail.com]

Geliş Tarihi / Received: 21 Haziran/June 2018

Kabul Tarihi / Accepted: 25 Haziran/June 2018

Yayın Tarihi / Published: 27 Haziran/June 2018

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June

Yıl / Year: 2018 *Sayı – Issue:* 44 *Sayfa / Pages:* 201-206

Atıf/Cite as: Bıçakcı, Harun. "Kentsel Devrim yazar Henri Lefebvre (Kitap Değerlendirmesi) –
Review of *Kentsel Devrim* by Henri Lefebvre. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dergisi- Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity* 44 (Haziran-June 2018):
201-206.

İntihal /Plagiarism: Bu kitap değerlendirme yazısı, en az iki hakem tarafından incelendi ve
intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and
scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.gov.tr/omuifd>

Copyright© Published by Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi – Ondokuz Mayıs
University, Faculty of Divinity, Samsun, Turkey. All rights reserved.

Henri Lefebvre, Kentsel Devrim, Trc. Selim Sezer.
(İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013)

1901'den 1991'e uzanan 90 yıllık bir yaşamda birçok önemli kitaplara ve yazılara sahip olan Henri Lefebvre, uzun yıllar görmezden gelinmiştir. Kitaplarının çevirileri de uzun zaman unutulmuştur. Değerlendirmeye alınan Kentsel Devrim kitabı da buna güzel bir örnektir. Orijinalinden tam otuz sene sonra İngilizceye çevrilmiştir. Düşünür ve felsefi boyutunun dışında aynı zamanda siyasal yaşamda da aktif biridir. 1928'de Komünist Parti'ye üye olmuştur. 1940'da direnişe katılmıştır. Bir anlamda denilebilir ki; heybesi hep dolu olarak siyasal yaşamda, hem yazılarıyla hem de mücadelesiyle aktif şekilde yer almıştır. Bu nokta da yazarın kitabın son bölümünde soru cümlesi olarak okurlara yönelttiği ve eleştirdiği durumu daha anlamlı kılmaktadır.

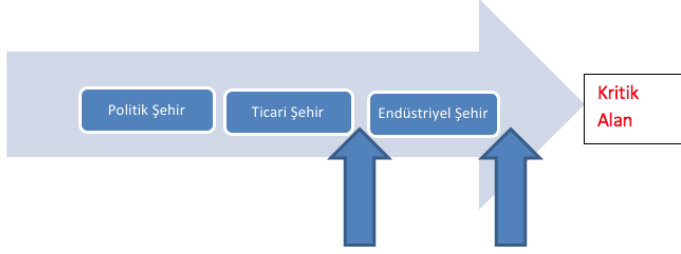
202
OMÜİFD

Bakıldığında kitap, Şehirde Kent Toplumuna, Kör Alan, Kent Olgusu, Düzeyler ve Boyutlar, Kent Mitleri ve İdeolojiler, Kent Formu, Bir Kent Stratejisine Doğru, Şehircilik Yanılsaması, Kent Toplumunu, Sonuç olmak üzere 10 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm olan "Şehirde Kent Toplumuna"da çıkış noktası olarak "toplumun bir halinde kentleşmesi"ne değinmekte ve "kent toplumu"nu sanayileşmeden doğan toplum anlamında kullanmaktadır. Aynı zamanda kent toplumu, virtüel nesne (virtual object) olarak tanımlanmaktadır. Mümkün olanı da içeren bir gerçeklik (real fact including the possible) olduğuna değinmektedir (Lefebvre, 2013:7-9). Bir başka deyişle, kent toplumu şimdiki zamanın gerisinde olan tamamlanmış bir gerçeklik olarak değil; aksine bir ufuk, aydınlık bir virtüellik olarak tanımlanır (s.21).

"Kent dokusu" varlığından bahsedilmekte ve "köylü yaşamına ait geleneksel topluluk dönüşüme uğramakta; köy, sanayi ve sanayi ürünlerinin tüketimine entegre olmaktadır" denilmektedir (s.9). Ayrıca "büyüme sanayileşme sorunlarının egemen olduğu dönemden ... "kent toplumu" için özgün çözüm ve biçim arayışının öncelikli olacağı bir döneme" atıf yapılmaktadır. Bu bağlamda da kentleşmenin bir sosyal pratik olarak

görülmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (s.11). Bu noktada da yazar, bir eksen etrafında görüşlerine açıklık getirmektedir.

Yazar çizdiği bu eksenin hem mekansal hem de zamansal olduğunu belirtmektedir. “Politik şehir örgütlü bir toplumsal yaşamın, tarımın ve köyün inşa edilmesine eşlik eder veya bunu yakından izler.” (s.13) Yüzyıllarca süren mübadelenin ve pazarın şehre entegrasyonu ile pazarın merkezi yeri, toplanmanın yerini değiştirmesiyle (agora, forum) kentsel mekan, eşyanın, insanların karşı karşıya geldiği bir mübadele haline gelecek ticari şehir ortaya çıkarmakta ve ticari mübadele 14 yüzyılda kentsel bir işlev haline geldi. (s.13,15,16).

203
OMÜİFD

Sonraki süreçte ise sanayi devrimiyle genellikle şekilsiz, daha yeni kentleşmiş yığılma, yığışma olarak sanayi şehrinin ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Sanayi şehrinin kritik bölgenin biraz gerisinden geldiğini ve onu haber verdiğini belirtir. İlk kırılma noktasında kırsallığın kentselliğe evrilmesi varken; ikinci kırılma noktasında içe doğru patlama-dışa doğru patlamalar (kentsel yoğunlaşma, kırsal göç, kent dokusunun genişlemesi, kırsal olanın kentsel olana bütünüyle tabi hale gelmesi) olduğunu vurgulamaktadır (s.18,19).

İkinci bölümde üç tabaka, üç alandan bahsedilmektedir. Kırsal, endüstriyel, kentsel alanların varlığına değinilmektedir. Dün, kırsal ve endüstriyel arasında olan bugün endüstriyel ve kentsel arasında görmediğimiz bir alan olduğuna işaret etmektedir. Güç ve çatışma alanları olan bu alanlar arasında bir körlük söz konusudur. “Kentsel olana sanayileş-

me teorisinin ve pratiğinin oluşturduğu gözlerle, kavramlarla, gerçekliğe indirgemeci şekilde yaklaşım” nedeniyle oluşan körlük olduğu belirtilmektedir (s.32-34). İndirgemeci ve parçalı analizlerin aksine; kentsel alanın, kırsal mekan-zamandan ve endüstriyel mekan-zamandan farklı yeni bir mekan-zaman olduğunu vurgulamaktadır (s.39).

Üçüncü bölüm olan “Kent Olgusu”nda, kent gerçekliğini sadece tüketime değil, üretime ve üretim ilişkilerine de müdahil olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda, kent olgusunun kendini toplumsal pratiğin tümünü içeren genel (toplam) bir gerçek olarak gösterdiğini belirtmektedir (s.49). Bu karmaşıklığın da disiplinlerarası bir işbirliğini kaçınılmaz hale getirdiğini savunmaktadır (s.54). «Kent toplumu, ondan doğması ve onu genelleştirerek *başka bir şeye* yönlendirmesi dışında sanayileşmenin amaç ve anlamını taşımadığı» vurgulanmaktadır. Dolayısıyla da indirgemeci yaklaşım yerine, “kent fenomenini bir bütün olarak felsefeden hareketle, fakat tüm bilimsel bilgileri de dikkate alarak” sorgulanması vurgusu yapılmaktadır (s.63,66).

204
OMÜİFD

“Düzeyler ve Boyutlar” bölümünde, toplumun görece önemlerine göre birbiriyle çakışan üç düzeyin ürünü olduğuna değinilmektedir: genel (global), karma (urban), özel (private) düzeyler. Genel Düzey, en yaygın, dominant düzey ve aynı zamanda temel ilişkilerin ve kurumsal mekanın düzeyidir. Bu “devlete ait”, Kurumsal Mekan olarak adlandırılan şeyin düzeyi denilmektedir (s.76,77). Karma düzeyi ise “özgün olarak kente ait bir düzeydir” – şehrin düzeyidir. Özel düzey’de ise tek inşa edilmiş alan olarak gayrimenkuller dikkate alınabilir (s.78).

“Kent Mitleri ve İdeolojiler” bölümünde ise Şehrin düşünceye damgasını vurduğunu; kent sorunsalının, ideoloji ve kurum olarak şehirciliğin, genel bir eğilim olarak kentleşmenin, dünya çapında geçerli gerçekler olduğunu belirtmektedir (s.100-108).

Altıncı bölümde ise “forma gelince burada mekansal bir yerleşim sözü konusu” olduğu “kentin görüldüğü başka bir yerden izlenmesiyle ortaya çıkan şey bizzat kentin formudur” denilmektedir (s.112). Aynı zamanda

kent fenomeninin temelini merkeziyet olduğu, “başka yerde doğmuş her şeyi –meyveler ve nesnelere, ürünler ve üreticiler, eserler ve yaratıcılar, faaliyetler ve durumlar- kendisine çağırıldığı ve yaratımları merkezileştirdiği” belirtilmektedir (s.113). “Dolayısıyla saf bir formdur. Bu formun hiçbir özgün içeriği yoktur fakat her şey ona gelir ve onda yaşar... bir pratiğe bağlıdır ve kent bütün içeriklerin «toplamıdır»... bir kent sistemi olmadığı gibi, kent, tek-tip bir formlar sistemine de girmez” (s.114).

Yedinci bölüm olan “Bir Kent Stratejisine Doğru”da ise “uzmanlaşmaya dayalı politikaların, aygıtların, ve onların ideolojilerinin eleştirisi gerekli” olduğu vurgusu yapılmaktadır (s.130). Stratejinin içerdiği temel noktanın kent toplumunda ... kent sorunlarının çözümünde başvurulan tekniklerin –bütün teknik araçların- optimum ve maksimum düzeyde kullanılması gerektiği ve bunun sonucunda da gündelik yaşamı dönüştürme imkanını ortaya çıkaracağını ifade etmektedir. Dolayısıyla kent toplumunun ideolojinin ve sanayi çağının doğa ve kültür arasına koyduğu karşıtlığı aştığı belirtilmektedir. Bunun sunduğu şeyin ise “bir bütünlük yolu” olduğu vurgulanmaktadır (s.136, 137).

“Şehircilik Yanılsaması” bölümünde, «Şehircilik olmazsa kaos olur» un empoze edilen düzenin düşüncesi olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca şehircilik yanılsamasının “felsefi yanılsama”-filozofun bütün dünyayı tek bir sistemin, *kendi sisteminin* içine kapatabileceğine inanması- ve “devlet yanılsaması”na -hem bilincin yöneticisi, hem de en üst düzeyde idareci konumu ile- sıkı sıkıya bağlı olduğunu savunmaktadır (s.143-145). Aynı zamanda, mekan üretiminin yeni olmadığını, yeni olanın sosyal mekanın toplam ve toptan üretimi olduğuna işaret etmektedir (s.147). Dolayısıyla, kent gerçekliğinin indirgeyicisi olarak şehircilik ideolojisini eleştirmekte ve bir temsil olarak şehirciliğin konjonktürlere ve durumlara göre kendisini bilim, sanat ve teknik diye isimlendirilen bir ideolojiden başka bir şey olmadığı ve sonucunda şehirciliğin ulaştığı bir tutarlılık söz konusuysa bunların devletin tutarlılığı ve mantığı olduğunu vurgulamaktadır (s.150-151).

Dokuzuncu bölüm olan “Kent Toplumu”nda, Kent fenomeni üstyapıdan-üretim biçiminden başka bir şey ve fazlası olduğuna değinmektedir. Ayrıca kent sorunsalının dünya ölçeğinde geçerli olduğu için kent toplumunun bu ölçekte tanımlanabileceğini söylemektedir. Aynı zamanda «toplumun karmaşıklaşması»nın devam ettiğini ve kavramın tamamlanmamış olduğuna vurgu yapmaktadır (s.156-157). Bununla birlikte, çelişkilerin artık şehir ve kırsal arasında değil temel çelişkinin kent fenomeninin içine yerleşmekte olduğuna işaret eder (s.159). Dolayısıyla da ona göre “bütünlüklü bir okuma” gerekliliği öne çıkmaktadır çünkü “kent, her şeyi bir araya getirir” (s.162).

Sonuç kısmına bakıldığında ise kritik alanla ilgili endişe ve sorunların karşısında en kaygılandırıcı sorunun insanların olağanüstü pasifliği olduğuna dikkat çekmekte ve kullanıcıların bu sessizliğinin nedeni sorulanmaktadır. Bu sorunun cevabı mahiyetinde düşündüğüm bir nokta olarak Halil Cibran’ın *İnsanoğlu İsa* kitabında yer verdiği “hiçbir insan çünkü kuleleri yıkıp da devrilen taşların altında kalmaktan kaçınmaz” cümlesi zihnimi meşgul etmektedir. Günümüzde toplumun ya o kulelerde yaşama isteği öne çıkmakta ya da düşen binadan bir taşın dahi sıçramasından kaçınmaktadır.

Kaynakça

Lefebvre, Henri. Kentsel Devrim. Trc. Selim Sezer. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013.

